

نشید نیان

والتر بنجامین به نقاشی‌ای از کلی به نام Angelus Novous یا فرشته ما اشاره می‌کند. او می‌نویسد که در این نقاشی، فرشته‌ای به تصویر کشیده شده که به نظر می‌رسد در حال فاصله‌گرفتن از چیزی است که به آن خیره شده. چشمان این فرشته فراخ شده و او با دهانی باز و بال‌های گسترده به تصویر کشیده شده است. بنجامین، در ادامه می‌نویسد که فرشته تاریخ، حکما شکل و شمایل و اوضاعی این چنینی دارد. چهره و بالطبع، نگاه او رو به گذشته است. آنچه که ما از گذشته به‌صورت مجموعه‌ای از اتفاقات درک می‌کنیم، او به‌صورت یک فاجعه می‌بیند. فرشته تاریخ به‌واسطه نگاه و توجهش به گذشته، لاجرم به جهت حرکت رو به آینده خود پشت کرده است و درهمین حال، مجموعه خس و خاشاک و گردوغبار و تکه‌های شکسته ناشی از فاجعه گذشته، در مقابل او هر لحظه بیشتر تلبار می‌شود و اوج می‌گیرد. بنجامین از چنین تصویر پرترضا و چالش‌برانگیزی، به‌عنوان آنچه ما از مفهوم «ترقی» می‌شناسیم یاد می‌کند.

در بررسی این رابطه پرچالش، قصد دارم از مجموعه‌ای از دیده‌های بعضا پیش‌افتاده و روزمره برای پاسخ‌گویی به پنج سؤال استفاده کنم: چهار سؤال اول به نحوه برخورد ایرانیان با گذشته نسبتا معاصر خویش، گذشته دور دیرکان، خوانش عجیبی از گذشته دور خویش و آینده نزدیکی که به نحوی از گذشته‌ای نزدیک گره‌بردار شده است می‌پردازد. سؤال پنجم این است که ایرانیان چگونه به بازخوانی ساختارهای عمیق گذشته می‌پردازند. در جواب سؤال اول و نحوه برخورد ایرانیان با گذشته نزدیک با نسبتا معاصر خویش، جواب بنده چیزی نیست جز یک بی‌توجهی همه‌جانبه. مخاطبان ایرانی، حتما سریان تلویزیونی «دایی جان ناپلئون» را به یاد دارند. این سریان تلویزیونی که بازخوانی سنجمایی رمان مدرنی به همین نام است، طنز تلخی است که ساختار اجتماعی و خانوادگی قشر نوظهور Neo-Borgios و نوکیسه به‌ظاهر مدرن‌شده ایران را، در بدو مدرنیزه‌شدن جامعه ایران، به سخره می‌گیرد. این مجموعه تلویزیونی در قلب بسیاری از ایرانیان، از نسل پدربزرگ بنده، تا خود بنده، جایگاه خاصی دارد و در خانه تاریخی اتحادیه فیلم‌برداران شبکه‌های خانه اتحادیه نیز، به‌واسطه ماندگارشدن پرسپکتیوهای داخلی و خارجی آن که پس‌زمینه بسیاری از صحنه‌های به‌یادماندنی این سربال است، جایگاه خاصی در حافظه عمومی ما دارد. برداشت تصویری از خانه اتحادیه، این خانه را در شرایطی بسیار نابسامان ثبت کرده است. بدتر آنکه، کشمکش میان مقامات رسمی شهری و میراث فرهنگی از یک طرف و ورثه ملک از سوی دیگر، درباره آینده این ساختمان چندی پیش رسانه‌ای شد. بخش قابل‌ملاحظه‌ای از ساختمان به‌واسطه عملیات ساختمانی در املاک مجاور تخریب شد و حاشیه‌های خبری حاکی از این است که ارگانی رسمی، در این تخریب نقش داشته است. بعد از آن، بخش دیگری از خانه اتحادیه به‌واسطه آتش‌سوزی در کارگاهی که در یکی از اتاق‌هایش دایر شده بود، در آتش سوخت. البته، خوشبختانه در همراه اسمال آن ساختمان توسط یکی از شرکت‌های تابعه شهرداری به‌منظور بازسازی و احیا خریداری شده است، اما این نکته پروسه تخریب چندساله این بنا را از حافظه تاریخ کالبدی شهر تهران پاک نخواهد کرد. در باب سؤال دوم و میراث ایرانیان با آنچه که می‌توان آن را گذشته دور دیرکان اطلاق کرد، اشاره می‌کنم به همه‌گیرشدن سبکی خاص در بازار (سرمایه‌گذاری خصوصی) ساخت‌وساز مسکن، به نام «نمای رومی». این بازار که به‌طور معمول قشر میانه روبه‌بالا و مرفه جامعه را هدف قرار داده است، در ساختن بخش قابل‌توجهی از ساختار کالبدی آن، شهرهای ایران، به‌خصوص شهر تهران نقش دارد. این سبک، بازخوانی عجیب‌وغریبی از پارادایم‌های معماری نئوکلاسیک است که به‌وضوح ارتباط چندانی با خط فکری و تئوری

و الگوهای نهادینه فضایی این سبک در ریشه اروپایی مرجع آن ندارد. به‌وضوح، بازار خصوصی مسکن در ایران، دچار نوستالژی‌ای برای نوعی بزرگ‌اندیشی و بزرگ‌نمایی و مانیومنتالیتی است، که در تصاویر منعکس‌کننده گذشته دنیای دیگری ورای ایران دیده می‌شود. در یک نمونه موردی، پیکره‌های چانمایی‌شده در نمای اصلی ساختمان مسکونی، شباهت بسیاری به پیکره پاپ ژان پل دوم دارد که عملا در پیش‌زمینه خود، بروز هنرمندانه از شکوه یک ارگان اجتماعی- مذهبی- سیاسی به نام کلیسای کاتولیک است. نمادهای بصری یک فراارکان مذهبی در نمای این ساختمان مسکونی برای بهره‌کشیدن شکوه شخص یا اشخاص مالک این بنا استفاده شده است.

در باب سؤال سوم، در کنار نوستالژیای حاکم برای یک گذشته غریبی، ما دست‌به‌گریبان نوستالژیای پارادایم زمانی- فضایی- عقیدتی هستیم که مختص خاورمیانه و کشورهای اسلامی است. اشاره می‌کنم به بنای مسجدالنبی و کپی ساخته‌شده از آن در تهران- جالب‌ترین نکته این بنای تقلیدی، بازسازی دقیق کنبد کبود مسجد اصلی در مقیاسی کاملا متفاوت است. در باب سؤال چهارم، در ابتدا باید به مفهوم واژه ترکیبی «آینده گره‌برته‌ر شده از گذشته نزدیک» از the futures of a recent past که به‌عنوان یک کشور درحال‌توسعه، آنچه از دنیای غرب مشاهده می‌کنیم و سعی در گره‌برداری از آن و بازسازی آن در کشور خود داریم، پیش از این برای کشورهای توسعه‌یافته اتفاق افتاده. پس ما در روند رو به آینده خویش، سعی در بازسازی الگوهایی داریم که حتی در زمان حاضر به واسطه وقوع، به لحاظ تاریخی، بخشی از گذشته دنیای غرب محسوب می‌شوند، هرچند این گذشته، گذشته‌ای بسیار نزدیک است.

فرشته تاریخ

در باب حدود و مرزها وریشه‌ها و پل‌ها: تاریخ گذشته و آینده تاریخ

برای هنرمند [معمار] ریشه‌ها و پل‌ها به یک اندازه اهمیت دارند. بدون ریشه‌ها، هیچ بی و زیرساخت مناسبی برای ایجاد پل ارتباطی که قصد ساخت آن را دارید ممکن نیست. این زیرساخت‌ها تنها در فرهنگی که پل ارتباطی از آن منتج می‌شود، وجود دارند، بلکه باید در آنجایی که اکنون در آن ایستاده‌اید، یعنی زمان و عصر حاضر نیز جست‌وجو شوند. حال سؤال این است که، درصورتی‌که هدف غائی دیسپلین، تبدیل و به‌روزرسانی ساختارهای عمیق گذشته در مقابل انتقال سطحی تصاویر صرف گذشته است. برای احراز این هدف، دیسپلین معماری به چه نوعی از پیش‌نیازها احتیاج خواهد داشت؟ شاید بتوان گفت، روش و منش برخورد دیسپلین معماری در آینده نزدیک با مقوله تاریخ و تاریخ‌مداری، در پاسخ به این سؤال و تدوین چارچوب عملکردی ایجاد ارتباط مابین تصورات معمارانه ما در عصر حاضر و ساختارهای عمیق سنتی و اعصار گذشته، جایگاه ویژه‌ای خواهد داشت. در تدوین آینده‌ای بهتر برای تاریخ معماری، باید به موضوع جهت‌گیری هرچه بهتر معماری معاصر چه در حوزه حرفه و چه در تئوری‌پردازی، به پیشینه تاریخی خود پرداخت. در تاریخ مدون معماری، همواره شاهد بروز و به‌اوج‌رسیدن معماران حرفه‌ای و تئوری‌پردازی معمار و حاصل فعالیت‌های اینتلکچوال و ایده‌پردازی‌های حرفه‌ای خود را در ارتباط مستقیم و یا در واکنش به موضوع و جهت‌گیری خاص در پیشینه دیسپلین معرفی می‌کنند؛ برای مثال، پست استراکچرایلیست‌ها و پست‌مدرنیست‌ها، همواره عملکرد خود را واکنشی به تفکرات مدرنیستی پیش از خود یا هم‌عصر خود و در تهاقم یا تقابل با مدرنیسم معرفی کرده‌اند. در نگاه اول به نظر می‌رسد در عصر حاضر، این ارزیابی شخصی معمارانه درباره پیشینه تاریخی دیسپلین و معرفی مراجع تأثیرگذار از دوره‌های گذشته یا معماران پیش‌کسوت، دیگر جزئی از پارادایم‌های رفتار حرفه‌ای معماری ایرانی نیست؛ به این معنی که امروزه دفاتر معاصر معماری هر روز کمتر از دیروز دغدغه ایجاد اعتبار برای عملکرد حرفه‌ای خود و پروژه‌های خود از طریق معرفی شفاف و نقل قول منابعی را که به آن استناد می‌کنند دارند. اگر در تالیف مقالات علمی استفاده از نظام استاندارد برای نقل قول از کارهای پیشین و مراجع معتبر از طریق پاورقی‌ها و فهرست منابع و رجوع به پروژه‌های تحقیقاتی و پژوهشی همکاران دیگر وجود دارد، چگونه است که در دیسپلین معماری، هرگز نظام معتبری برای استناد به یک مرجع یا نقل قول از یک مرجع وجود ندارد. آیا می‌توان استاندارد برای پاورقی‌های معمارانه تعریف کرد که معمار با استفاده از آن مراجع فکری و پروژه‌هایی را که از آنها در طراحی پروژه خود گره‌برداری کرده است در بزرزانه ایده‌های پروژه

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

فرشته تاریخ

معماری

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

زاغه‌نشینی و آثار آن

بر محیط شهر

زندگی در حاشیه

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

حاشیه‌نشینی در تهران

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته تاریخ، تهران، ۱۳۸۲

فرشته